

КВАЛІФІКАЦІЙНА ГРУПА 3 ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКИ

Саме кваліфікаційна група визначає рівень знань працівника з електробезпеки. Всього існує п'ять групи, вимоги до кожної з яких містяться в Правилах безпечної експлуатації електроустановок споживачів (затверджені наказом Держнаглядохоронпраці від 09.01.1998 № 4; НПАОП 40.1-1.21-98; далі – ПБЕЕС). Групу присвоюють залежно від стажу роботи працівника в електроустановках.

МІНІМАЛЬНИЙ СТАЖ РОБОТИ В ЕЛЕКТРОУСТАНОВКАХ ДЛЯ ПРИСВОЄННЯ ГРУПИ 3 ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКИ

При визначенні мінімального стажу роботи в електроустановках понад 1000 В, робота в електроустановках до 1000 В не враховується. ПБЕЕС не містять жодних вимог до стажу роботи для присвоєння I групи з електробезпеки та видачі посвідчень з присвоєнням I групи.

Стаж роботи не єдиний критерій для присвоєння групи з електробезпеки.

Розглянемо критерії характерні для кожної групи.

I ГРУПА

Дана група може бути присвоєна будь-якому працівнику незалежно від посади чи фаху. Особливою умовою є проходження інструктажу для роботи в електроустановках, що має бути зафіксовано в журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці. Даний інструктаж проводить відповідальна особа з не нижче III групою електробезпеки.

Нормативно-правові акти не мають чітких роз'яснень з деяких питань, зокрема:

- Яка різниця між присвоєнням першої групи та інструктажем з електробезпеки?
- Чи необхідно повторно підтверджувати знання?
- Необхідно вести спеціальний журнал реєстрації інструктажів чи можливе використання додатка 6 до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (затверджене наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15)?
- Оформлення якого виду інструктажу передбачає I група електробезпеки?

Багато підприємств шукають відповіді на ці питання у вже нечинних Правилах технічної експлуатації електроустановок споживачів, які були чинні в Україні на підставі постанови ВРУ «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» від 12.09.1991 № 1545-XII.

Схожі вимоги є у деяких нормативних документах, наприклад, пункті 12.3.5 Правил охорони праці при експлуатації баз, складів і сховищ, виконанні вантажно-розвантажувальних робіт на об'єктах оптової торгівлі (затверджені наказом Держнаглядохоронпраці від 08.05.1996 № 78; НПАОП 63.12-1.03-96).

II-V ГРУПИ

Для присвоєння II-V групи необхідні

- знання небезпеки роботи в електроустановках;
- вміння застосувати необхідні правила безпеки для роботи;
- знання будови самих електроустановок та принципів їх діяльності;
- вміти надати першу допомогу.

Також, працівники повинні знати компонування електроустановок та вміти організувати безпечне виконання робіт. Для V групи необхідно також розуміти, чим обумовлені вимоги конкретних пунктів Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів (затверджені наказом Міністерства палива та

енергетики України від 25.07.2006 № 258; далі – ПТЕЕС) та ПБЕЕС.

Група з електробезпеки може бути присвоєна лише після того, як працівник пройде навчання та складе іспит на знання технічної експлуатації електроустановок.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ КОМІСІЇ З ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ РОБОТИ В ЕЛЕКТРОУСТАНОВКАХ.

Керівник підприємства своїм наказом створює центральну комісію та комісію структурних підрозділів із перевірки знань, а також затверджує список працівників які проходять навчання та складатимуть іспит.

Зазвичай головою центральної комісії є керівник підприємства або його заступник. До комісії також входять особа, відповідальна за електрогосподарство (з групою з електробезпеки не нижче IV), спеціалісти підрозділу підприємства з охорони праці, представники юридичних, виробничих, технічних служб, представник профспілки або уповноважена працівниками особа з питань охорони праці. Комісії підрозділів очолюють їх керівники після проходження перевірки знань в центральній комісії та особа, відповідальна за електрогосподарство.

Комісія має складатись не менше ніж з трьох осіб.

Якщо створити власну комісію немає можливості, працівники проходять навчання та складають іспити у спеціалізованих навчальних закладах.

Джерело.

Електробезпека

Основні відомості з електробезпеки

Електробезпека – це система організаційних та технічних заходів і засобів, що забезпечують захист людей (живої природи) від шкідливого та небезпечного впливу електричного струму, електричної дуги, електромагнітного поля і статичної електрики.

Група з електробезпеки визначає кваліфікаційний рівень знань та практичний досвід працівника здатного виконувати електротехнічні роботи (завдання та обов'язки) відповідного рівня складності.

Електротехнічні роботи низької складності виконують працівники не вище II кваліфікаційної групи з електробезпеки, середньої складності – працівники з III кваліфікаційною групою з електробезпеки, високої складності – працівники з IV-V кваліфікаційною групою з електробезпеки.

Працівники з I кваліфікаційною групою з електробезпеки не виконують електротехнічні роботи, але зобов'язані виконувати технічний догляд виробу (електроприладу тощо), який працює на електричній енергії та використовують в своїй роботі.

Особа, щоб отримати I кваліфікаційну групу з електробезпеки повинна:

- знати основи електрики;
- чітко усвідомлювати небезпечну дію електричного струму;
- знати заходи електричної та пожежної безпеки при роботі

на виробі (електроприладі, електроустановці тощо);

- знати порядок надання першої долікарської допомоги потерпілим від ураження електричним струмом;

- вести технічний догляд виробу, на якому працює (електроприладу, електроустановки тощо).

Працівники, які в своїй роботі використовують вироби, що працюють на електричній енергії, зобов'язані мати відповідну кваліфікаційну групу з електробезпеки та проходити щорічну перевірку знань. Конкретні кваліфікаційні групи з електробезпеки, які повинні мати працівники на підприємстві, встановлює виключно відповідальний за електрогосподарство, перелік яких затверджує керівник в Положенні про навчання з питань технічної експлуатації електроустановок, охорони праці та про перевірку знань з цих питань. Для деяких працівників Правилами встановлені мінімально допустимі кваліфікаційні групи. Наприклад:

- водії автомобілів, машин, механізмів, трактористи – I групу;

- стропальники, сторожа, прибиральниці приміщень – I групу;

- медичний персонал, який працює з електровиробами – I групу;

- працівники, що працюють на комп'ютерах – I групу. При наявності блоків автономного живлення, принтерів тощо, рекомендовано, – II групу;

- оператори технологічних процесів на електроприводі – II;

- електрозварники і токарі – II;

- машиністи вантажопіднімальних машин – II групу;

- працівники, які допущені до управління машинами і обладнанням з електроприводом – не нижче II групи;

– працівники, які допущені до управління ручних електричних машин – I або II групи, тощо.

Особа, відповідальна за електрогосподарство несе персональну відповідальність за допущення працівника використовувати в роботі електричну енергію. Для одержання першої кваліфікаційної групи з електробезпеки, незалежно від посади і фаху, працівнику необхідно пройти перевірку знань з електробезпеки. За результатами перевірки особа, яка перевіряє, шляхом опитування, повинна переконатись, що працівник засвоїв питання, з електробезпеки. Перевірку знань з електробезпеки на I групу повинен проводити одноосібно та виключно відповідальний за електрогосподарство, або, за його письмовим розпорядженням, – особа зі складу електротехнічних працівників з групою не нижче III. Мінімальний стаж роботи в електроустановках і видання посвідчень працівникам з групою I не вимагаються. Працівнику який не отримав I групи з електробезпеки в своїй роботі використовувати вироби, що працюють на електричній енергії, забороняється, а виріб (наприклад, комп'ютер, електродрель, швейна машина тощо), на якому працював працівник, повинен бути відключений від електромережі.

Позачергова перевірка знань з електробезпеки, в тому числі і на I кваліфікаційну групу, проводиться при:

- введенні в дію нових або переглянутих Правил;
- введенні в експлуатацію нового устаткування або впровадження нових технологічних процесів;
- порушенні працівником вимог Правил та інструкцій;
- на вимогу посадових осіб організації вищого рівня та органу державного нагляду;
- при переведенні на іншу роботу та при зміні посади.

Для отримання II кваліфікаційної групи з електробезпеки працівнику необхідно:

- мати рівень знань та досвід в роботі з I кваліфікаційною групою з електробезпеки від 1 до 2 місяців (в залежності від кваліфікації та освіти).
- володіти елементарними електротехнічними знаннями електроустановок на яких працює;
- мати чітке уявлення про небезпеку електричного струму та наближення до струмоведучих частин;
- знання загальних правил безпечної та технічної експлуатації електроустановок;
- наявність практичних навичок надання першої долікарської допомоги потерпілим від ураження електричним струмом;
- вести технічне обслуговування електроустановок, на яких працює.

Відповідальний за електрогосподарство не є вчителем і в його обов'язки навчання підлеглих не входить, для цього є спеціальні акредитовані заклади.

Робітники електротехнічних професій проходять щорічне спеціальне навчання відповідних нормативно-технічних актів. Навчання організовують працівники відділу кадрів.

Нормативними актами передбачено, що відповідальні за електрогосподарство споживачів повинні забезпечувати проведення інструктажів. Інструктаж не є навчанням, а є формою підготовки до виконання певних обов'язків, а саме: – доведення до працівників змісту основних вимог щодо організації безпечної роботи і правил безпечної експлуатації електроустановок, аналіз допущених чи можливих помилок на робочих місцях осіб, яких інструктують, поглиблення знань і навичок безпечного виконання робіт та знань правил пожежної безпеки. Працівник який не пройшов інструктаж до роботи не

допускається. Рівень знань після інструктажу визначає особа, що інструктує працівника.

Спеціальне навчання з технічної та безпечної експлуатації електроустановок може проводитись як безпосередньо на підприємстві так і іншим суб'єктом господарської діяльності, який отримав в установленому порядку відповідний дозвіл. Методичне забезпечення, організація і проведення навчання здійснюють спеціалісти (працівники) служби відділу кадрів. Спеціальне навчання відповідальних за електрогосподарство перед перевіркою знань проводиться роботодавцем за 40 годинною програмою, яка розробляється з урахуванням конкретних видів робіт, виробничих умов та функціональних обов'язків працівників.

Керівники, посадові особи та ІТП, де сталася техногенна аварія чи враження персоналу електричним струмом, зобов'язані протягом місяця пройти позачергову перевірку знань.

Всі працівники, включаючи тих які мають I-V кваліфікаційні групи з електробезпеки, під час прийняття на роботу та періодично повинні проходити інструктажі з охорони праці. За характером і часом проведення інструктажі поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий. Відповідальність за наявність інструктажів несе керівник, якому підпорядкований працівник.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці. Знання перевіряє особа, яка проводила інструктаж.

При незадовільних результатах перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного, повторного чи позапланового інструктажів для працівника протягом 10 днів додатково проводяться інструктаж і

повторна перевірка знань. При незадовільних результатах повторної перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт працівник до роботи не допускається.

При незадовільних результатах перевірки знань після цільового інструктажу допуск до виконання робіт не надається. Повторна перевірка знань при цьому не дозволяється.

Про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів вноситься запис до Журналу обліку виробничих інструктажів особою, яка їх проводила. Сторінки журналу повинні бути пронумеровані, прошнуровані і скріплені печаткою.

Вступний інструктаж проводиться:

- з усіма працівниками, які приймаються на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;
- з працівниками інших організацій, які прибули на підприємство і беруть безпосередньо участь у виробничому процесі або виконують інші роботи для підприємства;
- з учнями та студентами, які прибули на підприємство для проходження виробничої практики;
- з екскурсантами у разі екскурсії на підприємство.

Вступний інструктаж проводиться інженером з охорони праці, або іншим фахівцем, на якого наказом (розпорядженням) покладено ці обов'язки. Вступний інструктаж проводиться в кабінеті охорони праці або в приміщенні, що спеціально для цього обладнано, з використанням сучасних технічних засобів навчання, навчальних та наочних посібників за програмою, розробленою службою охорони праці з урахуванням особливостей виробництва.

Програма інструктажу затверджується роботодавцем. Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу, який зберігається в службі охорони праці, а також у наказі про прийняття працівника на роботу.

Первинний інструктаж електротехнічним та електротехнологічним працівникам проводиться відповідальним за електрогосподарство до початку роботи безпосередньо на робочому місці:

- новоприйнятим (постійно чи тимчасово) на підприємство;
- працівнику, який переводиться з одного структурного підрозділу до іншого;
- працівнику, який буде виконувати нову для нього роботу;
- відрядженим працівником, який бере безпосередню участь у виробничому процесі на підприємстві;
- з учнями та студентами при проходженні практики на виробництві;
- працівнику, перед виконанням завдання, пов'язаного з використанням нових механізмів, інструментів, матеріалів тощо.

Первинний інструктаж проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за діючими на підприємстві інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт.

Повторний інструктаж електротехнічним та електротехнологічним працівникам проводиться відповідальним за електрогосподарство на робочому місці – 1 раз на 3 місяці. Повторний інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників, які виконують однотипні роботи. Обсяг і зміст повторного інструктажу визначає особа, відповідальна за електрогосподарство.

Позаплановий інструктаж електротехнічному та електротехнологічному персоналу проводиться відповідальним за електрогосподарство на робочому місці або в кабінеті:

- при введенні в дію нових або переглянутих нормативних актів про технічну і безпечну експлуатацію електроустановок, а також при внесенні змін та доповнень

до них;

- при зміні технологічного процесу, заміні або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан технічної і безпечної експлуатації електроустановок;
- при порушеннях працівниками вимог нормативних актів з технічної чи безпечної експлуатації електроустановок, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо;
- при виявленні недоліків електротехнічними особами вищестоящих організацій та особами, які здійснюють державний нагляд і контроль за технічною і безпечною експлуатацією електроустановок, незнання вимог безпеки стосовно робіт, що виконуються працівником;
- при перерві в роботі електротехнічних та електротехнологічних працівників більш ніж на 30 календарних днів.

Цільовий інструктаж проводиться з працівниками:

- при виконанні разових робіт, не передбачених трудовою угодою;
- при ліквідації аварії, стихійного лиха тощо;
- при проведенні робіт, на які оформляються наряд-допуск або розпорядження.

Цільовий інструктаж проводиться відповідальним за електрогосподарство індивідуально з окремим електротехнічним чи електротехнологічним працівником або з групою таких працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначається відповідальним за електрогосподарство в залежності від виду робіт, що ними виконуватимуться.

Джерело: Охорона праці та пожежна безпека в Україні